

10
ROČNÍK 14

3. prosince 2004

V ČÍSLE:

Sportovci s mentálním handicapem si zaslouží naši pozornost • V konviktu zněl zpěv byzantské hudební tradice • Rektorka se sešla se studenty • Noví profesori • Univerzitní pracoviště informují: profesní poradenství pro studenty UP • Četba na pokračování: rektori UP

Univerzita Palackého pořádala v sobotu 27. 11. tradiční „Den otevřených dveří“, v jehož průběhu mohli zájemci získat podrobné informace o studiu na všech sedmi fakultách UP. Nabídka studijních oborů přilákala i návštěvníky Uměleckého centra UP, kde sídlí uměnovědné a umělecko-výchovné katedry Filozofické fakulty a Pedagogické fakulty UP.

-red-, foto -tj- ▶

Letošní Cena Shimadzu putuje do Brna

■ *Cena Shimadzu*, vyhlašovaná japonskou firmou Shimadzu ve spolupráci s Českou společností chemickou (ČSCH), je v ČR již od roku 1999 udělována mladým vědeckým pracovníkům – chemikům mladším 35 let za původní vědeckou práci z oboru analytické chemie. Hlavním cílem soutěže je motivovat mladé talentované vědecké pracovníky v ČR k vědecké práci, ocenit jejich vědeckovýzkumné úspěchy a přispět k jejich udržení na špičkových pracovištích vysokých škol a výzkumných ústavů ČR.

Letos byla *Cena Shimadzu*, dotovaná částkou 750 €, udělena **dr. P. Řehulkovi** (na snímku uprostřed) z Ústavu analytické chemie AV Brno za práci *Identifikace nízkomolekulárních proteinů pomocí MALDI-TOF analýzy nespecifických peptidů*. Jak při jeho představení uvedl zástupce firmy Shimadzu v ČR dr. T. Petřík (na snímku vpravo), měla

letos komise ČSCH nelehký úkol: vybírala z rekordního počtu přihlášených prací, jež se vyznačovaly velmi vyrovnanou vysokou úrovní.

Již téměř tradičně proběhlo slavnostní předání ceny na půdě UP. S olomouckou univerzitou udržuje firma Shimadzu dlouhodobou úzkou a oboustranně prospěšnou spolupráci, zejména s Ústavem lékařské chemie a biochemie LF UP, který je jejím referenčním pracovištěm.

Setkání ve velké zasedací síni Rektorátu UP se kromě autorů soutěžních prací a reprezentantů japonské firmy zúčastnili také zástupce japonské ambasády, prorektor UP prof. M. Mašláň, CSc., přednostka Ústavu lékařské chemie a biochemie LF UP a předseda ČSCH prof. V. Šimánek, DrSc., i představitelé technologických center některých průmyslových podniků (Farmak, Agrofert).

-mav-, foto -tj-

„Zrození diamantu“ na scéně

■ Ve sváteční středu 17. 11. 2004 mohli milovníci staré hudby zavítat do Uměleckého centra UP, kde olomoucký Ensemble Damian pod vedením T. Hanzlíka uvedl barokní operu *Zrození diamantu* (*La Nascita del Diamante*) H. Wilderera.

Opera, provozovaná na konci 17. století na dvoře düsseldorfského kurfiřta Johanna Wilhelma, vznikla na objednávku kurfiřtovy snoubenky a byla uvedena k jeho narozeninám. Je psána v dobovém italském stylu, nelze přehlédnout ani výrazné francouzské vlivy, a to jak v rovině hudební, tak i v textu. Zejména postava pána slunce, Feba, nápadně koresponduje s osobou Ludvíka XIV., jenž v té době vládl ve Francii a jenž se považoval za slunce své země, za krále „z Boží milosti“.

Děj opery oslavující kurfiřta Johanna Wilhelma – je barokní alegorií, jež znázorňuje zrod diamantu, který má vladařovu podobu. Na počátku přicházejí na scénu okřídlení hudebníci-brouci, kteří lamentují na sluneční žár, kterého nezvykle přibývá. I Zefiro, pán větru, je změnou zděšen a probudí se též paní země, Berecintia. Na jejich volání o pomoc vysvětluje pán slunce, Febo, že tento jas přináší k uctění dne narození hrdiny Johanna Wilhelma. Berecintia chce s Febem počít a porodit diamant s podobou hrdiny. Spolu se Zefirem pak zpívá o úsilí, které může dát hrubým věcem vzhled pokladu. Febo nabádá k poslušnosti a oddanosti budoucímu vládcovi. Královské dítě přichází na svět a Febo mu slibuje záři a podporu. Oslava narození vrcholí tancem a sborovým velebním králem.

12. seminář univerzitního Společenství pro studium hlasu a řeči

■ Zhruba deset let lze na naší univerzitě sledovat úsilí zaměřené nejprve na realizace vnitřních grantových projektů v oblasti fyziologie i patofyziologie tvorby lidského hlasu a řeči. Později se naskytla mimořádná příležitost řešení výzkumného záměru MŠMT SMS 152100018 „Integrované studium hlasu a řeči“. Už jako první skupinka protagonistů jsme si dovolili se zastřešovat tzv. společenstvím, v přítomnosti už institucionalizovaným univerzitním „Společenstvím pro studium hlasu a řeči“. Ve středu 8. prosince budeme pořádát již 12. seminář našeho Společenství GSVS (Group for Study of Voice and Speech, <http://upol.cz/gsvs>). Tradičně se bude konat v posluchárně Neurologické kliniky FNO a LF UP ve 14.00 hod.

Úvodní přednášku přednese doktorandka Mgr. L. Modráčková z KhV PdF UP. Bude referovat o účasti

na semináři „Physiologie und Akustik der Singstimme“ pořádaném v září 2004 výzkumným pracovištěm „Studio für Stimmforschung am Institut für Musikmedizin“ HOCHSCHULE FÜR MUSIK Carl Maria von Weber DRESDEN. V duchu studijního programu dílem společného i nám a sledovaného pracovištěm v Drážďanech pod vedením prof. F. Pabsta, budeme v našem semináři pokračovat sděleními o Hellwagově trojúhelníku, přednesenými doktorandy MUDr. M. Greplem, PhDr. J. Honovou, jejich školitelem a konzultantem doc. J. Pešákem, CSc., a o „Měření funkčních parametrů plic“, předvedené a podobeně i doložené ukázkami autorů posluchače 5. roč. LF UP a pomocné vědecké síly ÚLB LF UP v Olomouci T. Grézla spolu s doc. J. Pešákem. Tendenci integrující zájmy našeho

Dokončení na str. 5

Dokončení na str. 7

Sportovci s mentálním handicapem si zaslouží naši pozornost

■ Ve dnech 11.–14. 11. 2004 proběhla v Bratislavě mezinárodní akce *FUNfitness Train-The-Trainer Seminar*, které se zúčastnili i dva fyzioterapeuti z Katedry fyzioterapie Fakulty tělesné kultury UP. Akce probíhala v rámci programu „Healthy Athletes“, který běží již od roku 1996. Jedná se o screening a terapeutickou edukaci sportovců v rámci speciálních olympiád. Podílil se na něm dobrovolníci, většinou z řad zdravotníků a trenérů sportovců s mentálním handicapem. Bratislavského setkání pod záštitou Slovenského výboru speciální olympiády se zúčastnilo šestnáct účastníků z devíti zemí Evropy. Měření svalové síly, svalového zkrácení, rovnováhy a následná edukační cvičení podstoupilo během *Národního turnaje Slovenska ve stolním tenise* cca 80 sportovců s mentálním handicapem.

Tento a podobné programy umožňují zlepšovat schopnosti a dovednosti sportovců. Zdůrazňují úctu ke sportovcům s mentálním handicapem, napomáhají začleňovat tyto sportovce do společnosti a vedou k pozitivnímu ovlivnění veřejného mínění.

Mgr. P. Uhlíř, KFT FTK UP, foto archiv autora

V konviktu zněl zpěv byzantské hudební tradice

■ Ve dnech 3. a 4. 11. uspořádala Katedra hudební výchovy PdF UP v Uměleckém centru UP dvoudílnou přednášku PaedDr. A. Derevjanikové, Ph.D., na téma (1) *Hudební kultura Byzance a její transformace v jednotlivých církvích*; (2) *Vzájemné vlivy duchovní a lidové hudby v karpatském oblouku*. Zváni byli nejen pedagogové a studenti hudebních kateder, ale i zájemci z řad široké veřejnosti. Přednášející působí na Pravoslavné bohoslovecké fakultě Prešovské univerzity a specializuje se na liturgickou hudbu. K jejím dalším, neméně důležitým aktivitám patří vedení pěveckých sborů (Zbor Pravoslavné Bohoslovecké fakulty PU a ženský sbor autentické interpretace slovenských lidových písní) a pořádání workshopů, jejichž náplní je zejména nácvik lidových písní ze Slovenska.

Přednáška byla neobvykle pestrá, vhodně koncipovaná tak, aby Derevjaniková dokázala udržet pozornost posluchačů – vřdy její druhý díl měl s malou desetiminutovou přestávkou bezmála čtyři hodiny (!). Odborný výklad (historicko-společenský i hudebně-teoretický) se střídá s poslechem a komentářem autentických hudebních nahrávek jak bohoslužebných zpěvů, tak slovenských lidových písní karpatského oblouku (tedy tzv. východního typu), i se zážitky z vlastní hudební praxe a života. A. Derevjaniková dokázala auditorium zaujmout a pružně je zapojit i do improvizovaného zpěvu. Po celou dobu přednášky probíhala živá diskuse, která formovala i směr dalšího výkladu.

Šlo o zážitek vskutku nevšední. První přednáška odhalila hlavní znaky hudební kultury Byzance (téma 1). Anna Derevjaniková zprostředkovala posluchačům „jiný“ hudební svět, než na jaký jsou zvyklí. Jsme totiž ukořtení v tradici západní evropské hudby. V tomto rámci probíhá i výuka na hudebněvědných katedrách. Proto věnovala dostatečnou pozornost zejména zevrubné charakteristice bohoslužebné byzantské tradice, doplňující výklad ukázkami církevních zpěvů mnichů z Východu, zejm. řeckých, nechyběly ale také podmanivé ukázky skladeb pro (chrámové) vokální sbory evropských hudebních skladatelů Čajkovského a Rachmaninova.

Církevní hudbu pravoslavní charakterizuje (a) výlučně vokální projev (hudební prvek se nevyskytuje samostatně beze slova), (b) neuzivá se hudebních nástrojů – vše je podřízeno náboženskému obsahu textů, nic nesmí zpěvákovi odvádět od koncentrace; (c) osmihlásé členění bohoslužebné hymnografie – tzv. oktoechos (jež zavedl Jan z Damašku): pět hlasů, rozuměj modů, z onoho osmihlási improvizované zazpívala A. Derevjaniková na libovolně vybranou pasáž textu její přednášky, což bylo auditoriem náležitě oceněno; (d) zpěv je výhradně jednohlásý (unisono), harmonicky neupravený s prvky gradace a opakování – vyjma bohoslužebných zpěvů v pravoslav-

ném Rusku od 17. století, kde vývoj dospěl k harmonickému podbarvení nápěvů –, jenž se postupně vyvinul (e) v interpretační styl zvaný ison, což je jistý druh antifonického zpěvu (kdy se střídá sólista/solisté a sbor): tj. dvě skupiny zpěváků – jedna drží stálý tón (ison), druhý sbor zpívá melodii, kterou variuje, koloruje. Tento způsob zpěvu vyzkoušeli společným zpěvem všichni přítomní, již byli isonem a Anna Derevjaniková oním melodickým hlasem. Ison čistý drží jeden tón po celou dobu skladby, v isonu variovaném dochází mistry ke změně tónu, jež připomíná základní harmonické funkce; (f) bohoslužebným jazykem byla a je církevní slovanština.

Jednou z možností, jak nahlédnout do hudebního světa Východu, jsou již tradičně lidové písně tzv. východního typu, což se částečně týká naší moravské, ale zejména pak slovenské lidové písně. Tomu byla věnována druhá přednáška (téma 2), která ukázala hudební souvislost duchovní a lidové písně kultury v karpatském oblouku. Lidová píseň této oblasti je charakteristická svou descendenční melodií (stejně jako bohoslužebné zpěvy byzantské tradice), s maximálním rozsahem septimy (většinou jde o ambitus tetrachordu, formace čtyř tónů, s tónovými přesahy), typickými jsou písně obřadní. V nich se již projevuje vícehlasý zpěv (dvoj- mistry i trojhlasy), který však na koncích versů silně gravituje (a tím je uzavírá) k unisonu. Opět zazněly ukázky, tentokrát nahrávky ženských autentických zpěvů; zájem byl i o „netradiční“ vánoční koledy, které nám znějí úplně jinak, neboť se drží všech znaků východní kultury, a tak se odlišují od koledí západních, které mají písníovou pravidelnou formu a harmonickou podobu s instrumentálním doprovodem.

Na konci přednášky zaznělo přání, aby Anna Derevjaniková uspořádala na Katedře hudební výchovy v budoucnu svůj workshop. Přejme si tedy, aby se realizoval.

PhDr. P. Pořízka, Katedra bohemistiky FF UP

Ze světa hudby

■ Muzeum umění pořádalo 16. 11. koncert z úprav lidových písní a skladeb doc. Z. Fridricha, CSc. (1927–2002), který 30 let vyučoval na Katedře hudební výchovy PdF UP. Pod vedením PhDr. J. Borovičky zpívali V. Pavlová, P. Nakládal, J. Svobizilová, J. Milý, V. Pazderová a L. Zváčková za klavírního doprovodu K. Fridrichové – Raueové. Instrumentální skladby pro smyčcové a dechové nástroje zahráli studenti Katedry hudební výchovy (na snímku H. Štědroňová – flétna, L. Černá – housle, Z. Pouchlá – viola). Autorovým celoživotním zájmem byly varhany a hudební pořad byl doplněn malou výstavkou jeho publikací z dějin moravského varhanářství.

V den svátku patronky hudebníků sv. Cecilie (která bývá zobrazována hrající na varhany) zahráli studenti Katedry hudební výchovy PdF UP v rámci výuky komorní hry na „Podvečeru s varhanami“ v aule Pedagogické fakulty UP varhanní skladby převážně českých autorů a skladby pro dechové a smyčcové nástroje s varhanním doprovodem.

-kf-, foto archiv katedry

O čem jednalo Kolegium rektorky UP

* **Evaluace výuky:** Hodnocení výuky, již se zúčastnily pouze 2 % studentů, bude znovu a za větší propagace zpřístupněna 7. 1. 2005. Možnost hodnocení potrvá do 14. 1. 2005.

* **Academia film Olomouc:** Především písemně informoval PhDr. R. Hladký o letošním ročníku festivalu AFO, jenž se uskutečnil 4.–7. 10. 2004 v prostorách UC UP. V krátkém komentáři zmínil problémy, jež neřešené festival provázejí každým rokem a které ho vedly k rozpuštění organizačního výboru festivalu. Protože i letos – přes interní smlouvu PdF a FF UP s AFO – docházelo ze stran kateder umístěných v prostorách Uměleckého centra UP k nedorozuměním, uvazuje UP pro zajištění příštího ročníku spolupráci s Muzeem umění včetně využití jeho prostor. Téměř bez diskuse byl tento bod uzavřen.

* **Rozvojové programy:** Doc. V. Řehan, prorektor pro studijní záležitosti UP, upozornil na blížící se termín, kdy je nutné podat závěrečné zprávy jednotlivých rozvojových projektů na MŠMT ČR (15. 1. 2005). V této souvislosti informoval o možnosti dalších finančních prostředků na rozvojové projekty – v návrhu dotace pro rok 2005 se předpokládá navýšení pro rozvojové programy o 140 mil. korun (pro UP by se mohlo jednat asi o 5 mil. korun). Děkanka a děkani jednotlivých fakult UP měli pro případné jednání na MŠMT ČR připravit návrhy nových nebo navýšení stávajících požadavků.

* **60. výročí obnovy Univerzity Palackého:** Zajištěním příprav oslav byla pověřena doc. M. Hirschová, prorektorka pro zahraniční styky a záležitosti vnějších vztahů UP. Ta po krátkém komentáři týkajícím se způsobu příprav blížících se oslav požádala děkany fakult UP, aby do pracovní skupiny, která vypracuje scénář oslav, navrhli své zástupce.

* **Reforma financování studentského ubytování:** Rektorka UP prof. J. Mačáková odpověděla na dotaz, jenž se týkal termínu spuštění reformy příspěvku na ubytování studentů neurčitě. Jak uvedla ředitelka SKM UP Ing. B. Pirklová, definitivní stanovisko potřebuje SKM UP znát nejspíše do zahájení ubytovacího řízení, tj. do ledna 2005. Ministryně JUDr. P. Buzková konečně rozhodnutí zatím nepodala. Se změnou ubytování souvisí i stravování v menze, které je pro studenty – vinou květnového navýšení DPH – ekonomicky srovnatelné s restauračními zařízeními. O změně limitu normativu na stravování, který by mohl snižující se počet stravníků zastavit, se však bude jednat až po rozhodnutí o financování ubytování.

-map-

Studentská iniciativa - Studna

Bezedné hovory

Besedy v rámci osmnácti ročníků spolupráce a kultury

Studentská iniciativa – Studna si vás dovoluje pozvat na besedu z cyklu **Bezedné hovory** s prof. Janou Mačákovou, rektorkou UP. Moderuje Mgr. Jakub Dürr. Kaple Božího těla, Umělecké centrum UP 7. 12. v 19 hod.

Rektorka UP se zhruba po roce opět sešla se studenty

■ Evaluace, diskuse na webových stránkách univerzity, e-mailové adresy studentů, webové stránky univerzity, STAG a vnější prezentace Univerzity Palackého – to je krátký výčet hlavních témat, o nichž se diskutovalo v průběhu setkání rektorky UP se studenty.

Pravidelné každoroční setkání rektorky UP s posluchači, resp. se zástupci posluchačů sedmi fakult olomoucké univerzity, se letos uskutečnilo 24. 11. ve velké síni Rektorátu UP. Jednání se zúčastnila též prorektorka pro záležitosti studentů UP prof. L. Ludíková.

Téma týkající se nedávno uzavřené evaluace studentů, již se zúčastnil tristní počet studentů (200), bylo uzavřeno s tím, že důvodem takového výsledku je nedostatečná prezentace. V období její další realizace (za zimní semestr – od 7. 1. 2005), by v tomto smyslu mělo dojít k nápravě. Z rokování mezi studen-

ty a rektorkou UP vyplynul mj. i názor na probíhající obecnou diskusi na webových stránkách univerzity; padla i úvaha, zda diskusi vůbec ponechat. Na tomto grémium bylo možné podobné úvahy zaznamenat i v loňském roce. Jestliže se však vloni rektorka UP se studenty dohodla, že diskusi ponechá v takové formě, v jaké ji známe dodnes, letošní rokování přineslo výsledek jiný – diskuse na webových stránkách univerzity bude přístupná ke komunikaci sice i nadále, ne však v podobě anonymních příspěvků. V souvislosti s webovými diskusními fóry se hovořilo také o financování ubytování a stravování studentů. Na základě dohody by tato diskuse měla být v nejbližších dnech uzavřena. Vznikne-li však nová potřeba, je možné ji znovu otevřít. Snad největší pozornost studentů věnovali možnostem univerzitních e-mailových adres. Zmiňovali možnost jejich napojení na STAG a pro využití ke komunikaci mezi přednášejícími a studenty. V průběhu diskuse zazněla i myšlenka o vyladění studentů na webových stránkách UP. V oblasti často diskutovaného STAGU byla studentská obava z opětovného kolapsu při přihlašování zmírněna vedením univerzity, podle něhož Centrum výpočetní techniky UP udělalo vše pro to, aby se situace neopakovala. V závěru letošního setkání se diskutující věnovali webovým stránkám univerzity a její celkové vnější prezentaci. Rektorka UP nabídla studentům možnost podílet se na tvorbě nových webových stránek.

-map-, foto -tj-

Stručně

Přednášku **K. Ledvinky**, vlivného politika ODA v 90. letech, na téma „Problémy ekonomické transformace 90. let“ pořádal Katedra politologie a evropských studií FF UP 23. 11. v prostorách Filozofické fakulty UP.

Ve středu 24. 11. proběhl v hudebním sále CMTF UP přednáškový podvečer na téma **Osobnost Vlastimila Artura Poláka na pomezí kultury židovské, německé a české**. Přednášku, pořádanou Moravskou pobočkou Společnosti křesťanů a Židů v Olomouci a CMTF UP proslavil prof. L. Václavěk, CSc., z Katedry germanistiky FF UP.

V olomouckém Muzeu umění se 29. 11. konal **Adventní swingový večer** orchestru HUP Orchestra Olomouc (aneb Hudebníci Univerzity Palackého).

Další z cyklu besed **Studentské iniciativy – Studna**, tentokrát na téma „**Academia film Olomouc**“, se uskutečnila 30. 11. 2004 v Uměleckém centru UP.

Ústav mikrobiologie LF UP a FNO ve spolupráci se společností Pfizer pořádal na Teoretických ústavech LF UP 1. 12. přednáškový večer Spolku lékařů v Olomouci na téma **Rozhodovací algoritmy v léčbě invazivní mykotické infekce**.

V Divadelním sále UC UP se 1. 12. uskutečnilo muzikálové představení **Šíleně smutná...**, společné dílo pěveckého sboru Gymnázia v Hejčíně, lidí s mentálním postižením (klientů sdružení SPOLU) a jejich přátel.

-red-, foto -tj-

Druhý koncertní program projektu **Muzi KÉ 2004** bude uveden již za týden

■ *Jiné pohledy*, druhý koncertní program projektu *Muziké 2004*, o kterém jsme již v Žurnálu informovali, rozezná olomouckou Redutu MFO v úterý 14. 12. 2004. Jedná o projekt, v jehož rámci dochází k výjimečné hudební spolupráci tří institucí – pořadající Katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty UP, Hudební fakulty Janáčkovy akademie múzických umění a Moravské filharmonie Olomouc. Požádali jsme proto čtyři významné osobnosti, zástupce měst i univerzit, které se na projektu podílejí, o odpověď na tyto tři anketní otázky:

1. Čím je hudba pro vás osobně?
2. Jak vnímáte projekt **Muzi KÉ 2004**? Je pro vás v něčem zajímavý?
3. Domníváte se, že by **Muzi KÉ 2004** mohlo být poselstvím nebo inspirací? V čem?

Prof. J. Mačáková, CSc., rektorka UP:

Ad 1) Hudba mi pomáhá zvládat nahromaděné napětí, přináší krásné zážitky, umožňuje uvolnit fantazii a vnímat věci kolem sebe náhle jinými očima. Jiný prožitek mi přináší hudba, pokud ji poslouchám v klidu doma, a zcela jiný a ojedinelý zážitek mi přináší v koncertní síni.

Ad 2) Projekt „**Muzi KÉ 2004**“ je zajímavý jednak tím, že se na něm společně podílejí dvě vysoké školy a Moravská filharmonie, jednak tím, že nabízí talentovaným studentům doktorského a magisterského studia nové možnosti představit se publiku. Velmi zajímavé je i to, že se na programu autorsky podílejí Mgr. T. Hanzlík a Mgr. MgA. V. Zouhar, Ph.D. Projekt umožnil také volný vstup pro studenty.

Ad 3) Doufám, že na letošní projekt naváže další. Za významné považuji další prohloubení spolupráce Univerzity Palackého s Janáčkovou akademií múzických umění, případně s dalšími vysokými školami. Olomoucké kulturní dění by tak mohlo být i nadále obohacováno o nové umělecké zážitky a UP by byla více vnímána jako instituce otevřená pro nejšířší veřejnost.

Prof. V. Cejpek, rektor Janáčkovy akademie múzických umění v Brně:

Ad 1) Hudba je pro mě zdrojem duchovní posily a regenerace. Léty jsem se naučil vnímat hudbu jako něco, v čem nalézám řadu myšlenek, inspirací, radosti, varování... Fascinuje mne, jak „šikovně seřazená řada tónů“ dokáže promlouvat a rozeznávat v člověku něco, co by v sobě jiným způsobem jen těžko dokázal objevit.

Ad 2) Tento projekt považuji za šanci pro mladé talentované muzikanty, kteří zde dostávají příležitost přinést své umění a své poselství širšímu okruhu

posluchačů. Přesvědčil mne o tom už první koncert a těším se i na ten druhý.

Ad 3) „**Muzi KÉ**“ má určitě šanci být i poselstvím i inspirací, protože takovou šanci má každá kvalitní hudba a každý dobrý interpret. Zvláštní šance „**Muzi KÉ**“ spočívá v možnosti mladých hudebníků předsvědčit o tomto poselství okruh posluchačů, který by jinak těžko mohli oslovit. Jako pozitivní vnímám také příležitost spolupráce těch, kdo by se na koncertním pódiu jen obtížně mohli sejít. Typická je koncentrovaná snaha o opravdové a upřímné setkání s posluchači.

Ing. M. Tesařík, primátor statutárního města Olomouce:

Ad 1) Hudbu vnímám jako osvěžující prvek, jako příjemný prostředek k relaxaci a v některých případech také jako inspiraci k hlubšímu zamyšlení. Rád si poslechnu především swingovou muziku, oblibil jsem si barokní hudbu a patřím také k pravidelným a vědeckým posluchačem koncertů v sále Moravské filharmonie.

Ad 2) Projekt je výjimečný zejména tím, že umožňuje představit se veřejnosti mladým umělcům

a zároveň je důkazem spolupráce mezi JAMU a UP Olomouc.

Ad 3) Vím dobře, že realizace podobných projektů je velmi nákladná. A jen vítám, že díky podpoře z ministerstva školství dostávají takto začínající umělci možnost spolupracovat s profesionálním orchestrem, v tomto případě právě s Moravskou filharmonií Olomouc.

Ing. R. Slavotínek, náměstek primátora statutárního města Brna a nově zvolený senátor:

Ad 1) Snad mohu říci, že součástí života. Léta máme předplatné na koncerty vážné hudby, doma mám sbírku klasických desek i CD nosičů, rád si poslechnu pěknou hudbu v rozhlase.

Ad 2) Myslím, že nabízí vynikající možnost seznámit se s novými díly i interprety. Nabízí také prostor pro spolupráci dvou vzdělávacích institucí v hudební oblasti, obecněji dvou měst v oblasti kultury.

Ad 3) Rozhodně může být inspirací pro podobné projekty. Vzájemné poznávání a kontakty jsou vždycky ku prospěchu všem účastníkům, a to neplatí jen pro oblast hudby.

Ptala se

M. Friedlová

muzi KÉ '04

orchestrální koncerty Univerzity Palackého v Olomouci, Janáčkovy akademie múzických umění v Brně a Moravské filharmonie Olomouc

JINÉ POHLEDY: 13. 12., 19.30, Brno, Besední dům / 14. 12., 19.00, Olomouc, Reduta MFO

Tomáš Hanzlík: Symfonie in Es KV 16 / Markéta Večeřová, soprán / Barta Talabová, flétna / Charles Adolphe Adams: Brilliantní variace pro soprán, flétnu a orchestr / Johann Nepomuk Hummel: Klavírní koncert a moll, op. 85 / Jan Jiříský, klavír / Parisus Hilbeus: Vůl na středě, op. 85

Kamila Fojtová a Emil Skoták dirigují Moravskou filharmonii Olomouc

INFORMACE, OZNÁMENÍ, POZVÁNKY

V. mezioborové setkání mladých biologů, biochemiků a chemiků

Firma Sigma-Aldrich, s. r. o., ve spolupráci s ČSBMB a ČSCH pořádá ve dnech **15. 6.–18. 6. 2005** v hotelu Devět skal (Žďárské vrchy) mezioborové setkání mladých vědeckých a výzkumných pracovníků z oborů chemie, biochemie, molekulární biologie a příbuzných.

Přihlášky na setkání je třeba podat **do 31. 1. 2005** na adresu firmy Sigma-Aldrich.

Dotazy a kontakt: mfusek@europe.sial.com.

Podrobnější informace viz www.sigma-aldrich.com/czech.

PAF 2004

Přehlídka animovaného filmu 2004

Umělecké centrum UP se letos již potřetí stane průsečíkem uměleckých projevů, filmů a osobností, které spojuje přívlastek „animovaný“. **Od 10. do 12. 12. 2004** bude jezuitský konvikt ve spolupráci s Univerzitou Palackého a Katedrou teorie a dějin dramatických umění FF UP hostit široké spektrum animované tvorby od celovečerních, klasických filmů a prezentací až po hraníční žánry a projevy.

Více informací viz www.pifpaf.cz.

Cena děkana LF UP za nejlepší studentskou vědeckou práci za rok 2004

Práce ucházející se o udělení Ceny děkana Lékařské fakulty UP za nejlepší studentskou vědeckou práci za rok 2004 je možno předkládat **do 14. 1. 2005**.

Cena děkana LF UP se uděluje pregraduálním nebo postgraduálním studentům LF UP za významnou vědeckou publikaci vydanou tiskem (dle odstavce 5 „Statutu Ceny děkana Lékařské fakulty UP“).

Práce předkládají jejich autoři v jednom vyhotovení ve standardní úpravě (pevně spojené listy) nebo ve formě separátního výtisku na referátu vědy a výzkumu Děkanátu LF UP.

Přihlášky k dispozici na ref. vědy a výzkumu DLF nebo ke stažení na <http://www.ucjff.upol.cz>.

Pozvánka Klubu absolventů a příznivců UP

V pátek **10. 12.** se v Kapli Božího Těla (UC UP) v 17 hod. uskuteční valné shromáždění Klubu absolventů a příznivců UP. Hlavním bodem programu budou doplňovací volby orgánů Klubu absolventů a příznivců UP; průběh valného shromáždění bude doplněn hudebním vystoupením studentů Katedry hudební výchovy PdF UP.

Stipendium Statutárního města Olomouce

Upozorňujeme studenty magisterských programů a doktorandy, že **do 31. 12. 2004** lze podávat žádosti o Stipendium Statutárního města Olomouce, doplněné projektem zdůvodňujícím cíl studijního pobytu v zahraničí. Důležitou podmínkou je potvrzení zahraniční univerzity, že je ochotna uchazeče přijmout.

Podrobné informace poskytnete Kancelář zahraničních styků UP.

InfoTrac One File pokračuje

Zkušební přístup do významné a uživateli velice oceňované databáze *InfoTrac OneFile* (5000 titulů časopisů v plném textu a pěti novinových indexů s retrospektivou od roku 1980) potrvá **do 5. 12. 2004**. Přístup je nastaven pro rozsah IP adres v rámci sítě UP tentokrát bez hesla z adresy: <http://infotrac.galegroup.com/itweb/palacky?db=ITOF>.

Změna prodejní doby

Vydavatelství UP – prodejna učebnic a skript – upozorňuje, že z důvodu provedení fyzické inventury k 31. 12. 2004 v prodejní skript VUP a z důvodu čerpání řádné dovolené bude v závěru roku 2004 a na počátku roku 2005 upravena prodejní doba následovně:

- **od 13. 12. do 16. 12. 2004** bude otevřeno **od 9 do 12 hod., odpoledne zavřeno;**
- **od 17. 12. 2004 do 9. 1. 2005** bude v prodejní skript z výše uvedených důvodů **zavřeno.**

PŘEDSTAVUJEME

V květnu 2004 převzali jmenovací dekry noví profesori a profesorky

Sto nových profesorů českých vysokých škol převzalo 21. 5. 2004 v pražském Karolinu jmenovací dekry. Mezi nimi byli členové akademické obce UP **prof. RNDr. Olga Krupková, DrSc.** (Katedra algebr a geometrie PŘF UP), pro obor Obecná fyzika a matematická fyzika, **prof. MUDr. Jaroslav Opavský, CSc.** (vedoucí Katedry fyzioterapie a algoterapie FTK UP), pro obor Neurologie, **prof. RNDr. Zdeněk Trávníček, Ph.D.** (Katedra anorganické chemie PŘF UP), pro obor Anorganická chemie, a **prof. PhDr. Tomáš Hlobil, CSc.** (Katedra teorie a dějin dramatických umění FF UP), pro obor Teorie literatury.

Krátký portrét další z nově jmenovaných profesorů a profesorek přinášíme v tomto čísle:

Prof. RNDr. Olga Krupková, DrSc. (1960)

Přírodovědecká fakulta UP, Katedra algebr a geometrie.

Obor: topologie a geometrie (habilitace, DrSc.), matematická fyzika (prof.).

Vědecká a výzkumná specializace: globální analýza, matematická fyzika.

Prof. O. Krupková, DrSc., je autorkou (spoluautorkou) 45 vědeckých publikací (z toho 1 monografie), v zahraničí 21 (z toho 1 monografie – Springer); citovanost: cca 200 citací; z toho asi polovina od zahraničních autorů; 76 citujících autorů ze 17 zemí.

Významné publikace z posledních pěti let:

O. Krupková: *Higher order mechanical systems with constraints*. J. Math. Phys. 41 (2000) 5304–5324.

O. Krupková, D. Smetanová: *Legendre transformation for regularizable Lagrangians in field theory*. Letters in Math. Phys. 58 (2001) 189–204.

O. Krupková: *Hamiltonian field theory*. J. Geom. Phys. 43 (2002) 93–132.

Poslední kongresová (plenární) přednáška na téma *The Geometry of Variational Equations* byla přednesena v rámci International Workshop on Global Analysis (Ankara, Turecko, duben 2004).

Poslední dlouhodobý zvaný zahraniční vědecký pobyt absolvovala prof. O. Krupková na Institute for Advanced Study, La Trobe University Melbourne (Associate Research Fellow, čtyři měsíce v roce 2004).

Prof. O. Krupková, DrSc., vede dva postgraduální studenty, z toho jednoho na UP v oboru Algebra a geometrie a jednoho na Ostravské univerzitě v oboru Aplikovaná matematika; v r. 2004 dva studenti úspěšně ukončili Ph.D. studium na UP v oboru Algebra a geometrie. Prof. O. Krupková přednáší na Přírodovědecké fakultě UP diferenciální geometrii a algebru.

-red-, foto -tj-

UNIVERZITNÍ PRACOVISŤE INFORMUJÍ

Profesní poradenství pro studenty UP

Během posledních měsíců proběhly na půdě UP první aktivity celouniverzitního projektu, který se v rámci programu MŠMT na podporu rozvoje struktury zaměřuje na poskytování profesně poradenských služeb studentům všech fakult UP. Iničiátoři projektu, Katedra sociologie a andragogiky FF UP, a to především doc. D. Šimek jako hlavní řešitel projektu ve spolupráci s prorektorkou pro záležitosti studentů prof. L. Ludikovou, CSc., a obecně prospěšnou společností TARA Professionals, si jako hlavní cíl stanovili vytvoření celouniverzitního *Profesně poradenského centra*, které chce svými službami přispět k optimalizaci vstupu absolventů UP na trh práce. Všechny aktivity centra proto směřují k podpoře prakticky orientovaných znalostí a dovedností studentů, ať už prostřednictvím profesního poradenství a vzdělávání či informačních služeb, tak formou zprostředkovávání užšího kontaktu studentů s praxí zajištěním prakticky zaměřených brigád a stáží. Mimo to centrum realizuje také poradenství studijní a pracovní právní.

Jednotlivé fakulty UP mají v řešitelském týmu své zástupce, kteří se účastní pravidelných pracovních setkání, informují o specifických potřebách svých fakult a podílejí se na přípravě a realizaci aktivit centra. *Profesně poradenské centrum UP* spolupracuje také s ostatními poradenskými pracovišti, které fungují při jednotlivých fakultách. Propaguje jejich služby – odkazuje např. na psychologické a právní poradenství poskytované specializovanými poradenskými pracovišti UP – a zároveň se snaží koordinovat veškeré univerzitní poradenské aktivity.

V současné době mají studenti možnost navštívit *Profesně poradenské centrum UP* během konzultačních hodin, tj. v úterý od 14 do 16 hod. a ve středu od 9 do 11 hod. Na základě domluvy je rovněž možné sjednat si osobní schůzku i mimo výše uvedené časy, a to na adrese taraprofessionals@yahoo.com, rakovam@ffnw.upol.cz či tahovai@ffnw.upol.cz nebo te-

lefonicky na čísle 585 633 250. Kancelář centra najdete v prostorách Katedry sociologie a andragogiky FF UP na Wurmově 7, vchod D.

Studenti již měli možnost zúčastnit se několika akcí, které pro ně *Profesně poradenské centrum UP* připravilo. Velký úspěch zaznamenal *Den pro kariéru* se sérií prakticky orientovaných seminářů (např. *Sebezprezentace a jak uspět při pohovoru*, *Jak psát CV a motivační dopis*) s následnou besedou v Divadle hudby na téma *Vstup absolventů na trh práce*. Značný ohlas našly také *Pohovory na nečisto* či *Trénink prezentačních dovedností*. Ve spolupráci s Kancelářem zahraničních styků UP byl zorganizován informační seminář *Studium v zahraničí*, tento víkend proběhlo další kolo *Tréninku prezentačních dovedností*. V současné době je připraven k distribuci dotazník pro celouniverzitní výzkum potřeb studentů v oblasti profesního poradenství a kontaktu s praxí.

Ve spolupráci s Kabinetem aplikované ekonomie se studentům ekonomicky zaměřených oborů nabízí „Praxe“ jako C kredit. *Profesně poradenské centrum UP* tyto krátkodobé pracovní příležitosti zajišťuje a také při nich asistuje. Dále v rámci svých služeb zprostředkovává studentům všech fakult praxe, stáže či možnost spolupráce s vybranou externí organizací při psaní diplomové práce. Aktuální nabídku v této oblasti představuje Manager Shadowing Programme, který každoročně pořádá pro vysokoškolské studenty partnerská organizace Business Leaders Forum.

A jaké akce studenty UP v tomto roce ještě čekají? Na 8. 12. je naplánováno *Diskusní setkání studentů UP s regionálními zaměstnavateli a zástupci personálních agentur*, kteří zhodnotí míru prakticky zaměřených znalostí a dovedností absolventů UP při vstupu na trh práce. Podrobnější informace budou zveřejněny na univerzitních nástěnkách a plakátovacích plochách.

-tahi-, -rakm-

Dostal cenu J. V. Koštíře

Tuto cenu uděluje Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii za významné výsledky mladým výzkumníkům. Letos ji získal RNDr. Zdeněk Dvořák, Ph.D., z Ústavu lékařské chemie a biochemie LF UP. Zeptali jsme se na podrobnosti:

Za co jste cenu získal?

Cena na počest významného českého biochemika prof. J. V. Koštíře je udělována každé dva roky Českou společností pro biochemii a molekulární biologii mladým vědcům za významný přínos na poli biochemie a molekulární biologie. Posuzuje se soubor odborných prací publikovaných v hodnoceném dvouletém období, kdy se hodnotí jak jejich počet, tak kvalita měřená impakt faktorem časopisu. Cenu jsem převzal z rukou předsedy České společnosti pro biochemii a molekulární biologii prof. RNDr. Václava Pačese, DrSc., na sjezdu biochemických společností, který se v letošním roce konal shodou okolností v Olomouci (viz Žurnál UP č. 1, str. 3).

Kde byly práce publikovány?

Všechny práce byly otištěny v zahraničních odborných časopisech s impakt faktorem (viz příloha).

Mohli byste čtenářům přiblížit vaši výzkumnou problematiku?

Na prvním místě bych rád zdůraznil, že výzkumná práce na poli biochemie a i dalších nejen biomedicínských věd není čistě prací jednotlivce, ale prací týmovou. Touto cestou bych poděkoval za spolupráci svým kolegům jak z domácího pracoviště, tak z Ústavu národního zdraví a lékařského výzkumu (INSERM) v Montpellier ve Francii. Co se týče mnou studované problematiky, věnuji se již od svého doktorandského studia na LF UP studiu biologické aktivity přírodních látek. Zabývám se několika skupinami přírodních látek, a to benzo/c/fenanthridinovými alkaloidy¹ (sanguinarin, chelerythrin), protoberberinovými alkaloidy (berberin), alkaloidy tropolonovými (kolchicin) a vybranými flavonolignany (silybin). Společným jmenovatelem těchto na první pohled různorodých sloučenin je skutečnost, že jsou pro své účinky využívány v prevenci nebo terapii některých onemocnění. U sanguinarinu je to účinek antibakteriální, u kolchicinu schopnost tlumit akutní dnavé záchvaty a u flavonolignanů jejich zejména antioxidační účinek. Náplní mé práce je studovat chování a vlastnosti těchto látek na buněčné a molekulární úrovni *in vitro*². Získané výsledky pak mohou napomoci k pochopení složitých dějů v buňkách a také na úrovni celých orgánů a organismů. Navíc důkladně pocho-

pení dějů na molekulární úrovni nám dovoluje tyto látky zpětně využít jako tzv. biologické sondy pro zkoumání jiných dějů v buňce. Pro své specifické interakce je často využíván chelerythrin jako inhibitor proteinkinasy C³ nebo kolchicin jako agens vyvolávající desintegraci sítě mikrotubulů⁴.

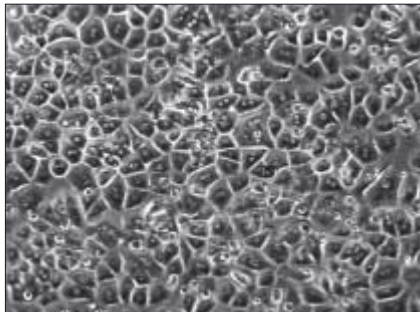
...a nějaký skutečně čerstvý výsledek?

Z nejčerstvěji dosažených výsledků bych rád zmínil zjištění, že kolchicin negativně moduluje transkripční aktivitu⁵ glukokortikoidního receptoru (GR) v lidských hepatocytech, což vede k rozvrácení regulační kaskády GR – pregnanový X receptor/konstitutivní androstanový receptor – cytochrom P450 (Dvořák et al., *Molecular Pharmacology* 2003). Ve výsledku to pak znamená, že jaterní buňky mají sníženou schopnost odbourávat cizorodé látky a zejména léčiva. Získaná data naznačují dvojaké chování kolchicinu na různých buněčných modelech. V lidských hepatocytech byla inhibice transkripční aktivity GR kolchicinem pravděpodobně důsledkem aktivace c-jun N-terminální kinasy, která fosforylací serinových reziduí na GR negativně moduluje jeho transkripční aktivitu a urychluje nukleární export⁶ receptoru. Na modelu HeLa buněk (linie odvozená od karcinomu děložního čípku) byla překvapivě pozorována ultrarychlá degradace GR účinkem kolchicinu (Dvořák et al., *Cellular Signaling* 2005).

Jaké metodiky používáte při vaší práci?

Studie v biologických systémech obecně jsou prováděny na systémech s různým stupněm biologické komplexity. Nejvyšším stupněm je celý živý organismus (*in vivo* studie), směrem k nižší komplexitě následuje pak intaktní orgán, tkáňové řezy, izolované buňky, buněčné orgány a izolované molekuly (např. enzymy). Pro většinu experimentů,

kteří jsou prováděny na izolovaných buňkách, a to ve formě kultur, jsou využívány také prostory akreditované Laboratoře buněčných kultur LF UP, která je lokalizována na Ústavu lékařské chemie. Využíváme rutinně buněčné linie proliferujících⁷ buněk jak nádorových, např. HepG2 (hepatomové buňky), HeLa, tak buněk normálních, např. HUVEC (endoteliální buňky), HaCat (keratinocyty), NIH3T3 (fibroblasty). Kromě buněčných linií provádíme experimenty i na ne-proliferujících buňkách, v tomto případě pak hovoříme o tzv. primárních kulturách. Zavedeny máme metodiky kultivace primárních kultur z hepatocytů⁸ (lidských, potkaních, prasečích) a z potkaních kardiomyocytů⁹.

▲ Kultura jaterních buněk (hepatocytů) je modelem pro testování biologických účinků chemických látek

Jaké jsou vaše plány do budoucna?

Při studiu interakce kolchicinu s glukokortikoidním receptorem, přesněji ovlivnění receptoru depolymerací sítě mikrotubulů v různých buněčných systémech, jsme objevili určité jevy a souvislosti, které by mohly mít obecnější platnost, a neomezují se tedy jen na receptor glukokortikoidní. Věnuji se již nyní studiu účinků přírodních látek na aryl uhlovodíkový receptor (důležitý v metabolismu léčiv a v chemicky vyvolané karcinogenezi), pokračuji experimenty na receptoru glukokortikoidním a v budoucnu bych se chtěl věnovat jinému steroidnímu receptoru – estrogenímu receptoru.

Ptal se

prof. M. Hejtmánek

Poznámky:

¹ Alkaloidy – základní látky rostlinného původu.

² *In vitro* – „ve skle“ – pokus prováděný ve zkumavce, ne na živém organismu.

³ Proteinkinasy – enzymy, které kovaletně modifikují fosforylací jiné proteiny; jsou to důležité enzymy zapojené do regulačních dějů v buňce.

⁴ Mikrotubuly – polymerní struktura tvořená podjednotkami alfa a beta tubulinu; jsou součástí cytoskeletu buňky a hrají důležitou roli v mitotické fázi buněčného cyklu.

⁵ Transkripční aktivita receptoru – schopnost receptoru zahájit/zvýšit přepis genetické informace cílového proteinu z deoxyribonukleové kyseliny (DNA) do mediátorové ribonukleové kyseliny (mRNA).

⁶ Nukleární export – aktivní proces, kdy je protein přemístěn z buněčného jádra do cytoplasmy, kde je obvykle následně degradován nebo inaktivován.

⁷ Proliferace – buněčné dělení, množení buněk.

⁸ Hepatocyt – jaterní buňka.

⁹ Kardiomyocyt – buňka srdečního svalu.

Poznámka

Událost

Na olomoucké univerzitě došlo k události, jež by neměla zůstat bez povšimnutí. Vznikl Bioinstitút, který Univerzita Palackého založila společně se zemědělským svazem Pro-Bio v Šumperku a Výzkumným ústavem ekologického zemědělství se sídlem ve Svýčarsku (viz ŽUP č. 8, str. 2). Význam této události je v tom, že ukazují novou, netradiční cestu z akademické uzavřenosti do praktického života, do sféry aktuálních zájmů a konkrétních potřeb české a evropské společnosti. Umožňuje přístup k fondům 6. rámcového programu EU na základě projektu, který na sebe určité nenechá dlouho čekat. Snad o něm někdo z autorů do Žurnálu UP napíše.

Úspěch tohoto pokusu o průnik bude možná signálem, co dělat a jak na univerzitě jednat o něco dřív, než realita vzrůstajícího populačního úbytku dospěje od úrovně základních škol k hranám VŠ a do myslí jejich pedagogů.

-mh-

Soubor oceněných prací:

Dvořák Z., Ulrichova J., Pichard-Garcia L., Modriansky M., Maurel P. (2002): *Comparative effect of colchicine and colchicine on cytotoxicity and CYP gene expression in primary human hepatocytes. Toxicol In Vitro* **16**(3): 219–227.

Zuber R., Modriansky M., Dvořák Z., Rohovsky P., Ulrichova J., Simanek V., Anzenbacher P. (2002): *Effect of Silybin and its congeners on human liver microsomal cytochrome P450 activities. Phytother Res* **16**(7): 632–638.

Dvořák Z., Kosina P., Walterova D., Simanek V., Bachleda P., Ulrichova J. (2003): *Primary cultures of human hepatocytes as a tool in cytotoxicity studies: cell protection against model toxins by flavonolignans obtained from Silybum marianum. Toxicol Lett* **137**(3): 201–212.

Dvořák Z., Modriansky M., Pichard-Garcia L., Balaguer P., Vilarem M. J., Ulrichova J., Maurel P., Pascucci J. M. (2003): *Colchicine down-regulates cytochrome P450 2B6, 2C8, 2C9, and 3A4 in human hepatocytes by affecting their glucocorticoid receptor-mediated regulation. Mol Pharmacol* **64**(1): 160–169.

Pascucci J. M., Dvořák Z., Gerbal-Chaloin S., Assenat E., Maurel P., Vilarem M. J. (2003): *Pathophysiological factors affecting CAR gene expression. Drug Metab Rev* **35**(4): 255–268.

12. seminář...

společnosti i o hudebně-vědní témata doloží další přednáška „Některé rysy hudebního folkloru na střední a středovýchodní Moravě“ (z podnětů dvouleté přednášky PaedDr. A. Derevanikové, Ph.D., 3. a 4. 11. 2004 v UC UP) prof. P. Klapila, CSc. Poslední vystoupení „K závěru účasti subjektů multicentrické klinické studie BZ-1003-BR „Ověřování vlivu bronchodilatace na plynulost řeči u nezletilých i dospělých s balbuties““ uvede doc. J. Pešák, CSc.

12. seminář bude tradičně doplněn hudebními ukázkami. Bude připraven i Sborník přednášek 12. semináře a k dispozici bude i publikace Pešák, J. (ed.): PSYCHOTROFON 2, II. soubor přednášek 6. až 10. semináře univerzitního Společenství pro studium hlasu a řeči (Vydavatelství UP, Olomouc, 2003

Dokončení ze str. 1

ISBN: 80-244-0597-0). Sponzory semináře jsou Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR a Koordinační společnost pro vědu a medicínu CO ORD-MED CS, s. r. o.
Doc. J. Pešák, LF UP

Ústav lékařské biofyziky LF, Katedra žurnalistiky FF a Katedra hudební výchovy PdF UP

si Vás dovolují pozvat na

12. seminář univerzitního

Společenství pro studium hlasu a řeči

(Group for Study of Voice and Speech, <http://upol.cz/gsvs>, MSM 152100018)

8. 12. 2004 ve 14 hod. v posluchárně Neurologické kliniky FNO, I. P. Pavlova 13.

Lubomír Šlapeta

Bratřím Lubomíru (1908–1983) a Čestmírovi (1908–1999) Šlapetovým se dostalo rehabilitace až po roce 1989. Připomeňme si zde nyní alespoň ve stručnosti curriculum vitae Lubomírovo – nejen proto, že dlouhá desetiletí působil v Olomouci, ale zejména proto, že od roku 1946

až do svého nuceného odchodu v roce 1949 vyučoval na zdejší univerzitě. V té době pro ni také vytvořil řadu jen zčásti ovšem uskutečněných projektů. Lubomír Šlapeta byl v roce 1990 rehabilitován rektorem olomoucké univerzity Josefem Jařabem, o rok později pak Obcí architektů, v letošním roce mu byla in memoriam udělena Cena města Olomouce a za rehabilitaci je jistě možné považovat také

první soubornou výstavu architektonického díla obou bratřích, doprovázenou obsáhlými publikacemi, která od loňského roku putuje po střední Evropě.

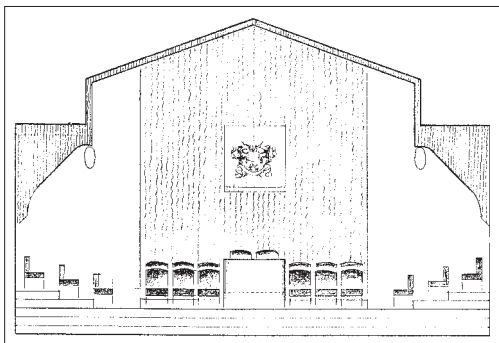
Místecký rodák L. Šlapeta se po středoškolských studiích v rodném městě a v Brně a po krátké praxi v roce 1928 vydal do Wroclawi (tehdejší Breslau), aby si vzdělání prohloubil na tamní avantgardní Akademii umění a uměleckých řemesel. Již o rok později se stal asistentem a posléze také spolupracovníkem svých profesorů H. Scharouna a A. Radinga. Pracoval pak také v jejich berlínském ateliéru. Jak studijní léta, tak rovněž praktikování absolvovala Šlapetova dvojčata společně. Po návratu do Československa (1930) se bratři vydali na studijní cestu do západní Evropy a zejména do Spojených států, kde se seznamovali s řadou významných staveb i s jejich tvůrci. V době

vrcholící hospodářské krize se jim však nepodařilo získat zaměstnání ani v zámoří a úspěšným se nestal ani jejich pokus založit samostatnou projekční kancelář v Praze. Svoje první stavby tak navrhovali v ostravském ateliéru. Až do roku 1936 pracovali společně, po Lubomírově odchodu do Olomouce již pouze příležitostně.

Lubomírovo dílo, svobodně se rozvíjející pouze v necelém desetiletí po návratu ze studií, rozpadá se v rámci funkcionalistické orientace do dvou typologických okruhů. Na jedné straně mu dominují stavby orientované k rodinnému bydlení, u nichž se charakteristickým motivem stával neustále inovovaný ústřední obytný prostor umožňující nepřebornou

variabilitu, či formování interiéru obydli jako *obytné krajiny*, vytvářející nečekané prostorové zážitky a odpovídající mentalitě konkrétního stavebníka. Na druhé straně pak zájem věnovaný návrhům kulturních objektů (divadel, biografů, kulturních domů), z nichž se ovšem pro nepřízeň doby podařilo uskutečnit jen málo. Tato nepřízeň pronásledovala bratry Šlapetovy natolik, že se postupně po roce 1948 ocitli na indexu a byla jim prakticky znemožněna výraznější tvůrčí činnost. Zadostiučněním se pro Lubomíra mohl stát pouze několikaletý pracovní pobyt v západoberlínském Scharounově ateliéru, kde se na sklonku šedesátých let znovu sešli někdejší profesor a někdejší student a asistent, aby spolupracovali na dobově prestižních úkolech.

Doc. P. Zatloukal, ředitel Muzea umění Olomouc

▲ L. Šlapeta: Návrh na čelní stěnu Auditoria Maxima Palackého univerzity v Olomouci, 1946

RECENZE

Kniha o českém pravoslaví

Když počátkem letošního roku udělal prestižní časopis *Dějiny a současnost* mezi našimi historiky anketu o nejlepší knihu roku, velké množství hlasů získala třídílná syntetizující práce prof. Z. Kárnika o dějinách první Československé republiky. Toto ocenění nebylo náhodné, neboť autorovi se podařilo vytvořit dílo, s nímž se bude vyrovnávat nejedna generace jeho následovníků. A přece, když se do této knihy začteme pozorněji, zjistíme, že historiografie první republiky má i některé deficitní témata, jimž nebyla dosud věnována hlubší pozornost, případně si vyžadají nové hodnocení. Patří mezi ně bezpochyby církevní dějiny tohoto období.

Je chválné, že právě na olomoucké univerzitě vznikají v současné době historické práce a studie, které mezery zaplňují a posouvají bádání v této oblasti dopředu. Jen namátkou připomeňme jména M. Trapl, M. Kouřil, V. Cekoťá, F. X. Halas, M. Pojsl atd. To této řady patří nepochybně i prof. P. Marek působící jako vedoucí Katedry politologie a evropských studií FF UP, který je autorem řady knih a studií zejména na téma české katolické moderny.

V těchto dnech přichází na knižní trh nová monografie prof. P. Marka s názvem *Pravoslavní v Československu v letech 1918–1942* (Brno 2004, 423 s.), která je prvním pokusem o komplexní zpracování dějin pravoslavní církve v meziválečném období na území českých zemí, Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Pokud si položíme otázku, proč až po více než 130 letech od vzniku první organizace věřících pravoslavního vyznání na našem území vzniká objektivní a ucelená analýza vývoje pravoslaví od jeho počátků až do zániku v souvislosti s atentátem na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha, je třeba to přičíst

zejména poměrně značné složitosti a kontroverznosti tématu, které navíc trpí i jistými deficity z hlediska dochovanosti archiválií. Snahy o vybudování autokefální pravoslavní církve na československém území výrazně poznamenaly procesy teologického hledání v jiné nově konstituované církvi, v církvi československé a vývoj zásadně ovlivnily také spory srbské a carigradské pravoslavní církve o jurisdikční nárok na československé území. Pravoslavní se tak dostalo do soukolí politických zápasů na domácí i mezinárodní scéně a jen těžce se prosazovalo na teritoriu, pro jehož obyvatele na západě reprezentovalo exotické novum a na východě buď vnášení schismatu nebo návrat k víře otců.

Práce prof. P. Marka je vedena snahou o logické uchopení a uspořádání látky tak, aby jeho kniha byla přístupná odborné i širší veřejnosti, zájemcům o moderní československé politické, církevní a kulturní dějiny. S ohledem na citlivost problematiky ve vztahu k jednotlivým církvím, kdy v pozadí vykládku figuruje problematika českého katolického modernismu a jeho vyústění, štěpení jednotlivých proudů duchovenstva a změna jeho věroučné orientace, je velmi vítanou součástí studie textová příloha poprvé zveřejňující autentické dobové dokumenty, v nichž se zrcadlí vývoj církvi i postoje a charaktery protagonistů z církevního prostředí i ze sféry státní správy.

Dějiny československého pravoslaví z pera prof. P. Marka jsou potřebnou příručkou pro všechny ty, kteří mají hlubší zájem o poznání duchovního profilu a náboženského spektra první republiky.

Mgr. J. Lach, Ph.D., M.A.,
Katedra politologie, FF UP

Podoby malby

Výstava k příležitosti zvláštního jubilea výtvarného pedagoga PhDr. Josefa Hejného

V průběhu listopadu 2004 byla v Uměleckém centru UP otevřena výstava *Proměny malby*, kterou Katedra výtvarné výchovy PdF připomíná, že se bývalý kolega, výtvarný pedagog PhDr. Josef Hejný v těchto dnech dožívá 75 let.

Pro osobnost jubilanta je příznačné, že je to připomínka veskrze pracovní, v níž představuje dílčí, ale pozoruhodný výsek ze své pedagogické práce z počátku devadesátých let. V úvodním textu výstavy popisuje a následně formou prezentace studentských výtvarných prací dokládá konkrétní metodické postupy, prostřednictvím kterých se v jednosemestrálním semináři malby pro 2. ročník studia učitelství pro I. stupeň základních škol a speciální pedagogiky zhostil obtížného úkolu zasvětit do tajů malby mnohdy výtvarně nepřilíš poučené studenty, i to, k jak překvapivými a výtvarně působivým výsledkům mnozí z nich dospěli.

PhDr. J. Hejný po maturitě na Polívkově reálném gymnáziu v Olomouci vystudoval v letech 1948–1951 výtvarnou výchovu a dějevid na Pedagogické fakultě UP v Olomouci, kde byl ovlivněn zejména prof. J. Vydrou, prof. V. Navrátillem a doc. A. Kučerou. Ve studiích později v letech 1964–1968 pokračoval na Filozofické fakultě, kde absolvoval obor výtvarná výchova se specializací na metodiku výtvarné výchovy. Na Katedře výtvarné teorie a výchovy FF UP, kde tehdy na něj nejvíce působil doc. V. Zikmund, doc. M. Štolfa a doc. A. Beran, získal v roce 1971 doktorát filozofie ve vědním oboru Teorie a dějiny výtvarného umění.

Celoživotně se PhDr. J. Hejný věnoval pedagogické činnosti; dlouhá léta učil na základních a středních školách ve Štítně nad Vláří, Plumlově, Vrbátkách a v Olomouci – Na Hradě. Posledních 25 let svého pedagogického působení strávil na Katedře výtvarné výchovy PdF UP. Specializoval se na metodiku výtvarné výchovy pro všechny formy odborného studia výtvarné výchovy a na základní výtvarnou výchovu pro studium učitelství I. stupně ZŠ, kde učil také kresbu, malbu a grafiku.

Výsledky své pedagogické práce z doby působení na základních devítiletých školách i ze seminářů na Katedře výtvarné výchovy prezentoval na rozsáhlých tematických výstavách nejen pro studenty, ale i pro učitele výtvarné výchovy a veřejnost v Olomouci, Brně, Ostravě i Praze. V době působení na ZŠ v Olomouci – Na Hradě úspěšně s pracemi svých žáků i v mnoha mezinárodních i světových soutěžích dětské tvorby. Uvedme alespoň vystavené práce na 16. světovém kongresu výtvarných pedagogů INSEA v roce 1966 v Praze či ocenění dětských prací na celosvětové soutěži v rámci Olympijských her v Mnichově v roce 1972.

Pracoval také v porotách soutěží dětské výtvarné tvorby, publikoval odborné články, přednášel pro učitele výtvarné výchovy v rámci okresu i kraje, psal a recenzoval učební texty a v letech 1980–1990 byl členem Předmětové rady ČSR pro výtvarnou výchovu na 1. stupni ZŠ, která prosazovala novou koncepci předmětu. V poslední etapě svého vysokoškolského působení pak na Pedagogické fakultě založil a dramaturgicky vedl galerii dětského výtvarného projevu PRIMA. Jeho pedagogická práce byla oceněna i několika pamětními medailemi děkana i rektora UP.

Při této příležitosti chce Katedra výtvarné výchovy vyjádřit našemu milému kolegovi poděkování za jeho dlouholetou práci i za přípravu současné výstavy a do dalších let mu popřát pevné zdraví, osobní pohodu a stálý smysl pro humor, kterým vždy přispíval k dobré atmosféře na pracovišti.

-hm-

Katedra organické chemie PŘF UP ve spolupráci s Ústavem organické chemie a biochemie AV ČR a Vydavatelstvím UP vydala v těchto dnech knihu
prof. RNDr. Antonína Holého, Dr.Sc., Dr.h.c.

**Principy bioorganické chemie
ve vývoji antivirotik a cytostatik.**

Více informací viz <http://studium.orgchem.upol.cz/knihy/holy.php>.

Rektoři Univerzity Palackého v Olomouci

František Gazárek – rektor normalizátor

František Gazárek, rektor UP v letech 1969–1981, stál v čele naší alma mater ve vrcholném období tzv. normalizace, historické fázi pro vysoké školství nanejvýš tragické a rozporuplné. Z obecně historického pohledu opravdu zavládla na vysokých školách a zejména společenskovedních oborech „Biafra ducha“ (Heinrich Böll); toto negativní historické hodnocení jen stěží může oslabit existence ohnisek „pozitivní deviance“ projevující se v konkrétním výukovém procesu (tudíž jen obtížně dokladovaných), či tvrzení, že „nějak jsme to dělat museli“. Personálními čistkami a dalšími normalizačními akty glajchšaltovaná akademická obec českých vysokých škol se stejně jako naprostá většina společnosti přizpůsobila a bez odporu uzavřela s mocenským centrem vlastní „subsmouvu“, ve které „vyvešovala“ badatelskou a názorovou svobodu za roli poddajného a relativně dobře situovaného, byť poněkud podezřelého prozeřimního subjektu. I při tomto syntetickém, a tedy zjednodušujícím hodnocení musíme mít na paměti nemalý rozdíl v postavení společenských a exaktních věd v období tzv. normalizace; u humanitních oborů zasahovala a pokrývala ideologická indoktrinace sám předmět těchto vědních disciplín. Právě tuto oborovou dichotomii ztělesňuje F. Gazárek.

F. Gazárek se narodil 25. 11. 1912 ve slovenské Skalici jako šesté dítě v rodině zednického a tesařského mistra. Otec zahynul na frontě první světové války, proto se rodina přestěhovala k rodičům matky do Vnorov v Hodoninu, kde se Františkův pradědeček živil jako obuvník. Uživit početnou rodinu nebylo vůbec snadné, a tak dva starší Františkovi bratři odešli „za velkou louží“ do Kanady, kde pracovali jako dělníci v automobilovém průmyslu. Především díky jejich finanční podpoře vystudoval F. Gazárek strážnické reálné gymnázium (1924–1932) a posléze Lékařskou fakultu Univerzity Komenského v Bratislavě (1932–1938), kde se během svých aktivit ve studentských spolcích osobně poznal s G. Husákem, tehdy studujícím práva.

Po absolvování základní vojenské služby nastoupil F. Gazárek jako lékař do tehdejších Zemských ústavů v Olomouci (dnešní Fakultní nemocnice), kde pracoval až do poloviny roku 1945, kdy odešel „do pohraničí“. Nejprve ve Velkých Losinách a nato v Šumperku (od roku 1949) zřídil a ve funkci primáře vedl zdejší porodnicko-gynekologické oddělení. Koncem roku 1961 přešel do Olomouce, kde byl jmenován přednostou Porodnicko-gynekologické kliniky FNO. V roce 1962 získal F. Gazárek vědeckou hodnost kandidáta lékařských věd, o dva roky později se habilitoval. V roce 1967 obdržel vědeckopedagogickou hodnost mimořádného profesora a v červnu 1970, a to v tzv. zkráceném řízení, byl jmenován profesorem; tento titul ovšem obdržel především jako odměnu za své rigidní postoje v letech 1968–1969.

Členem KSČ se F. Gazárek stal po osvobození v roce 1945, za svého šumperského působení zastával nejružnější stranické funkce na okresní úrovni, ale

také v lidospřávně. Aktivně se zapojil do událostí v únoru roku 1948, a to jako předseda okresního akčního výboru lékařů v Šumperku a člen krajského akčního výboru lékařů v Olomouci.

Již v jarních měsících roku 1968 se F. Gazárek zcela nepokrytě zařadil do šiku místních „konzerv“, když vcelku otevřeně vyjádřoval svůj nesouhlas s tehdejší směrností Pražského jara. V červnu 1968 byl Gazárek přinucen pod tlakem komunistických progresivistů, koncentrujících se zejména na UP, opustit předsednictvo okresního výboru KSČ; na zářijovou okresní partajní konferenci jej univerzitní komunistický orgán ani nenominoval. Můžeme se jen dohadovat, proč se tento vynikající odborník a svými pacientkami i spolupracovníky tolik oblíbený lékař tak výrazně stavěl proti myšlence Pražského jara. Zapůsobil jeho sociální původ, či opravdu obavy „z občanské války“? Tak mohlo podle Gazárka, jak uvedl v jednom ze svých kádrových materiálů, skončit úsilí o „socialismus s lidskou tvář“. Nebo šlo o možnost nečekaného kariérního růstu, vzniklou personálním vakuem po stranických a kádrových čistkách? Spíše se ale jednalo o první z uvedených variant – F. Gazárek se vsoukává jako typ pravověrného, ale současně realističtější uvažujícího komunisty, který učinil to, co po něm strana na počátku tzv. normalizace žádala, a požadavek vševědoucí strany přitom nebyl v rozporu s jeho vlastním přesvědčením.

Na rektorský stolec usedl F. Gazárek v říjnu 1969, kdy jej do rektorské funkce zvolila nově sestavená Vědecká rada UP, naoktrojovaná okresním výborem KSČ. Na počátku roku 1970 začaly probíhat nejprve stranické čistky a poté i čistky organizované po linii rezortní. V důsledku těchto perzekučních aktů se počet členů KSČ snížil na UP o více než polovinu; celkové relativní výsledky tzv. personální očisty olomoucké univerzity (rozuměj vynucené odchody) se pohybovaly mezi 10 až 11 procenty stavu vědeckopedagogických pracovníků. Na UP nadále působil poměrně vysoký počet pracovníků v učitelstevských kategoriích, jimž bylo v průběhu stranické čistky zrušeno členství v KSČ (tzv. výskrtnutí z KSČ); tyto učitelé s nižším stranickým trestem se ocitli v pozici „méně rovných“ a jejich publikační možnosti a hlavně kvalifikační růst byly až do listopadu 1989 restringovány.

Normalizační opatření, která usilovala o podřízení vysokého školství potřebám mocenského centra, se neomezovala jen na tzv. personální očistu. Uvedme např. centralizaci výuky marxismu-leninismu, kádrový klientelismus, ale také vytvoření jednotné mládežnické organizace – Socialistického svazu mládeže a systému komunistické výchovy, absorbujícího jak vyučující, tak studenty. Některá opatření se z dnešního pohledu jeví až tragikomická, např. nařízení o osmihodinovém pobytu na pracovišti, v praxi vedoucí k častým alkoholickým dýchánkům, které v neklidném prostředí plném obav a podezírání nabývaly mnohdy až existenciálního rozměru.

V této době také vyvrcholila ingerence Státní bezpečnosti do prostředí olomoucké univerzity. Tyto zásahy vyvrcholily v roce 1973, kdy se stal kmenový příslušník Státní bezpečnosti uvolněným předsedou celouniverzitního stranického výboru. Když chtěl rektor F. Gazárek udělit tomuto „orgánu“ pravidelnou roční finanční odměnu, tak musel o příslušnou částku požádat „orgánovo“ ostravské krajské velitelství. Sám rektor ovšem nesl zasahování estébáků do univerzitního organismu velmi nelibě; vše totiž napovídá tomu, že některé nám známé zpravodajské hry rozehrané okresní a krajskou StB měly posloužit k přezkoušení věrnosti samého nejvyššího představitele olomouckého vysokého učení. Jenže „kádrové čistý“ olomoucký rektor, těšící se odbornou renomé ve své lékařské specializaci, jakož i těžící ze svého silného politického i osobního zázemí ve špičce tehdejšího mocenského establishmentu (mj. díky své zálibě v myslivosti a lékařské péči o ženské příbuzenstvo tehdejších okresních a krajských mocipánů), dokázal s přehledem tlaku regionálních politických „tajných“ odolat.

Ve druhé polovině sedmdesátých let pominuly dramatické děje na olomoucké univerzitě a tato vysoká škola stejně jako celá společnost se ponořila do prapodivného období „bezčasí“, kdy se zdálo, že perzekuční fáze normalizačního období přinesla své křídlené ovoce a společnost naplno začala užívat výhod „salámového socialismu“. Univerzita Palackého v této době řešila změny v oborové struktuře, včetně změn ve výukových specializacích mezi Pedagogickou fakultou a dalšími dvěma „učitelstevskými“ fakultami.

F. Gazárek ukončil své dlouholeté působení ve funkci rektora UP v roce 1981 na doporučení stranických orgánů. Až do roku 1983 pracoval nadále na UP jako vedoucí Katedry porodnictví a gynekologie LF a ředitel Výzkumné laboratoře lidské reprodukce, do téhož roku zastával také funkci přednosty Gynekologicko-porodnické kliniky FNO. Po tomto datu ještě pracoval další dva roky jako ředitel uvedené výzkumné laboratoře; své působení na UP definitivně ukončil až v roce 1990 jako profesor-konzultant.

F. Gazárek se oženil v roce 1942 s Aloisíí, roz. Schwarzmannovou, která v pozdějších letech pracovala jako učitelka na ZŠ. Z tohoto manželství vzešli dva synové – Tomáš (nar. roku 1943) a František (nar. roku 1947). Oba synové byli zaměstnáni až do počátku devadesátých let na UP – absolvent Přírodovědecké fakulty Tomáš na Rektorátě a lékař František na LF UP.

Dr. Jekyll a pan Hyde – až tak rozporuplně vyhlíží portrét olomouckého rektora F. Gazárka. Vynikající klinický praktik a operátor, člověk nesmírně pracovitý a organizačně schopný, lékař s veskrze lidským a chápavým přístupem ke svým pacientkám, noblesní odborník-gynekolog, na kterého dodnes vzpomínají s úctou a uznáním stovky žen olomouckého regionu – to je milý a přívětivý dr. Jekyll. Ale je tady současně i jeho protipól – nechutný pan Hyde – chladný normalizátor, který bez emocí osobně oznamoval svým kolegům, že jejich akademická kariéra je u konce. A která podoba F. Gazárka převažuje? Pro někoho ta, pro jiného zase ona. I to můžeme považovat za důkaz osídlosti černobílého vidění. F. Gazárek zemřel 14. 1. 1993.

P. Urbášek

„Zrození diamantu“...

Režijní pojetí T. Hanzlíka bylo prodchnuto laskavou nadsázkou a posluchačsky vděčným humorem. Hyperbolu také posílily již tradičně nápadité kostýmy V. Johnové, „dvorní kostýmky“ Ensemblu Damian, jejíž výtvarná koncepce se důsledně drží obsahu sdělení, avšak nepostrádá lehkost. Představitelé hlavních postav se svých rolí zhostili s úspěchem. A. Jelínková v roli Berecintie zaujala přitažlivou, kovově lesklou barvou hlasu a velmi grációzními, diferencovanými gesty. M. Večeřová jako Febo plně využila možnost obtížného partu s množstvím virtuózních koloratur, jejichž až sedmitaktová délka je zkouškou pěvecké dovednosti. Snad jen koloraturní pasáže partu Zefira, kterého ztvárnil J. Mikušek, vyzněly poněkud neudleženě. Protagonisté okřídlených hudebníků dali vyznít především humorné rovinné opery, jmenujme zde alespoň J. Synkovou s jejím nesporným dramatickým talentem, E. Kotíkovou se

Dokončení ze str. 1

sametově hladkým sopránem či P. Mašku, který inscenaci přispěl jak zvukným hlasem, tak i pěveckou pohotovostí.

Doprovodný orchestr zčásti s dobovými nástroji dobře vstihl atmosféru barokní slavnosti, její nadnesenost i nezbytnou provázanost s reálným obsahem, který do ní byl vložen. Mimo precizní barokní interpretace je třeba také ocenit snahu o citlivou souhru a práci hudebníků s kontrasty. Za zmínku také stojí, že někteří členové orchestru vystupují také jako sólisté. Od choreografie šestičlenného baletu vytvořila D. Škrabalová.

Na závěr dodáme, že olomoucké uvedení Zrození diamantu bylo 19. 11. 2004 následováno vystoupením v Praze v kostele Sv. Šimona a Judy.

M. Friedlová, foto na titulní straně archiv autorky

Upozornění redakce

Redakce Žurnálu UP upozorňuje, že vzhledem k provoznímu režimu Vydavatelství UP v období vánočních a novoročních svátků a i s ohledem na termín vánočních prázdnin vyjde poslední číslo univerzitního týdeníku v roce 2004 v pátek 17. 12. (uzávěrka 13. 12.); v novém roce začne Žurnál UP vycházet v první polovině ledna.

Děkujeme za pochopení.

-red-

Vzdělání cizinci ve státním nezájmu aneb Uprchlíci v barbariku?

„Smluvní státy poskytnou uprchlíkům co nejpriznivější zacházení, a v žádném případě ne méně příznivé, než jaké je poskytováno obecně cizincům za stejných okolností, pokud jde o jiné než základní školní vzdělání, a zejména pokud jde o přístup ke studiu, uznávání cizích školních vysvědčení, diplomů a titulů, promíjení školného a poplatků a udělování stipendií.

Jeden ze zásadních rysů, jímž se předmoderní společnosti odlišují od moderních a uzavřené od otevřených, je role vědění. Zatímco v těch prvních je základem moci urozený původ, vlastnictví kulatého razítka či hroudy zlata v kredenci, příslušnost k té správné sektě, straně či etniku, v těch druhých je oporou společenského vlivu a zdrojem společenského úspěchu vzdělanost a vědění. Právě proto ty první jsou v dnešním informačně propojeném a globalizujícím se světě odsouzeny ke stagnaci, zahřívání a koncům nápadně připomínajícím ne tak dávný kolaps „tábora míru a socialismu“, zatímco těm druhým je navzdory všem rizikům a úskalím našeho vybušeného a turbulentního světa předurčen všestranný rozvoj a všeobecná prosperita. Ne náhodou nesporný ekonomický a vědeckotechnologický úspěch zemí, jako jsou USA, Kanada, Austrálie a Nový Zéland, spočívá především v ochotě a pružnosti, s níž jejich otevřené společnosti byly a do značné míry i dodnes jsou schopny prostřednictvím promyšlené migrační politiky přilákat otevřené hlavy a talentované lidi z celého světa a poskytnout jim šance k uplatnění a rozvíjení jejich nadání. Jistě i díky tomu se tyto země po léta nalézají v každoročních přehledech kvality života publikovaných OSN na nejvyšších příčkách celosvětového žebříčku. Podobné nadějeplné perspektivy by teoreticky mohla mít i Česká republika, v níž se usazuje stále více cizinců, mezi nimi i úspěšní žadatelé o azyl. Bohužel, podobně jako v mnoha jiných případech, této šance (nabízející se jí bez jakéhokoliv úsilí málem na stříbrném podnose) nejen že nevyužívá, ale přímo programově se jí vzdává.

O tom, jak nedůstojně se u nás zachází s uprchlíky a žadatelé o azyl, toho bylo napsáno již mnoho, podívejme se však také na problémy těch nemnoha šťastných, kteří azyl již získali. Ani oni nemají na různých ústíno. Ačkoliv Úmluva o právním postavení uprchlíků zavazuje signatářské země (mezi nimi rovněž ČR) k vytváření co nejpriznivějších podmínek pro vzdělávání a profesní uplatnění uprchlíků, domácí byrokracie a spleť leckdy nedomyšlených, ne-li přímo si protřečících zákonů některým z nich právo na vzdělání upírá. V současné době se to týká skupiny deseti až patnácti azyllantů, kteří studují na českých vysokých školách. Jejich problém spočívá v tom, že je jim již více než 26 let a nemají tudíž nárok na sociální výhody a dávky náležející českým i cizím studentům vysokých škol. Donedávna tuto mezeru suplovala podpora od OSF a UNHCR. Ovšem OSF své aktivity v ČR postupně omezuje, a tak již letos jsou tito studenti odkázáni pouze na podporu UNHCR. Když zaplatí pojištění a poplatky za koleje, zbude jim na celoroční živobytí (stravu, dopravu, oblečení, knihy, studijní materiály a veškeré další nezbytné výdaje) rovných 6 000 Kč (!!!). Za takovou částku by v Praze nevyžil ani ten nejdrsnější alternativce či asketický hlasatel dobrovolné skromnosti. A navíc ani onu podporu od UNHCR nemají vzhledem k tíživé finanční situaci a naléhavým aktivitám agentury v zahraničí zajištěnou na celé studium, takže se kdykoliv v jeho průběhu mohou ocitnout bez koruny, a tudíž bez jakéhokoliv možnosti studovat. Sehnat práci je pro mladého azyllanta v Praze či blízkém okolí téměř nemožné, např. některé agentury zprostředkovávající práci studentům odmítají cizince všamem. Názorná ukázka diskriminace v praxi – vždyť azyllanti podle našich zákonů mají naprosto stejné právo na zaměstnání a rovný přístup k němu jako občané ČR.

O tom všem si povídám s mladým afghánským studentem ČVUT. Zná plyně pět jazyků (včetně plyně češtiny) a jeho životní příběh, jímž se nápadně odlišuje od svých českých vrstevníků, by vydal na román. Po strastech občanské války v Afghánistánu, několikaletem životě v uprchlických táborech v Íránu a obtížné

cestě na Západ se mu před několika lety podařilo získat azyl v ČR. Navzdory všemu, co zažil, si uchoval imponující kuráž a chuť do života. Studium ho velmi baví, věnuje mu veškerý čas a úsilí, ale krom toho si spolu můžeme popovídat o českých dějinách stejně jako o kterémkoliv z problémů mezinárodní politiky. S jeho rozhledem, vzděláním, zkušeností a důstojnou noblesou – další rys, jímž se výrazně odlišuje od většiny českých vrstevníků – si ho velmi dobře dovedu představit jako úspěšného diplomata. Paradoxně dnes tento vysoce inteligentní a sympatický člověk neví, zdali bude mít od září za co studovat, kupovat učebnice a žít v Praze. Jeho jedinou smůlou je jeho věk, 28 let, tudíž již nezapadá do škatulek českých zákonů a sociálního systému. Pokud se jemu a jeho kolegům nepodaří získat potřebné finance, nezbude jim nic jiného než vrátit se do pobytového střediska pro azyllanty a žít ze sociální podpory. V takovém případě ovšem nemůže podle našich zákonů studovat. Několikrát se pokoušel tento bludný kruh rozetnout jednáním s nejrůznějšími úředníky včetně ministrů, všude ho ovšem, jak je v kraji zvykem, odbyli, leckdy s nehoráznými komentáři k tomu. „Opravdu to nechápu. Vždyť když bych dostudoval školu, mohl bych být pro Českou republiku svým vědění přínosem. Je snad pro stát lepší, abych ležel na gauči, koukal na televizi a žil ze sociálních dávek,“ říká mi. Obávám se, že státu je to, podobně jako mnoho jiných podstatných věcí, zcela jedno. Přitom v daném případě jde spíše o dobrou vůli než o finance. Na minimální celoroční živobytí doposud každý z těchto studentů dostával celkem 55 000 Kč. I když si tuto částku vynásobíme deseti, patnácti, v labyrintu a beze-dných propadlých našeho rozpočtu s jeho bezprizornými a ztracenými miliardami je to pakatel. Navíc pakatel, jenž se naší zemi může mnohonásobně zúročit v podobě talentovaných mladých odborníků, kteří ji mohou obohatit nejen intelektuálně, ale zároveň inspirováním vkladem vlastní kultury, odborníků, jaké si v naší neutěšené demografické situaci za pár let budeme nuceni drazé platit z ciziny tak, jak to již dnes dělají např. naši němečtí sousedé. Zdá se, že nikdo ze zodpověd-

Úmluva o právním postavení uprchlíků, čl. 22, odst. 2

ných politiků si s tím ovšem hlavu neláme. Proč taky? Na rozdíl od řady i mnohem chudších zemí, v Čechách vzdělanost a vědění rozhodně nepatří k rodinnému stříbru. „Mám pocit, že v Čechách se lidé více oceňují podle toho, co mají, než podle toho, co vědí. Peníze tu znamenají více než vědění,“ dodává hořce afghánský student. Neveselá vizitka země, jejíž představitelé se stále častěji zaklínají frázemi o potřebě budování vzdělanosti společnosti. Na závěr dodejme, že všichni jeho kamarádi, jímž se poštěstilo dostat se dále na západ, bez problémů studují. Jejich znalosti a rozvíjené talenty tak nepochybně prospějí jak zemím, které je přijaly, tak jednou možná i jejich domovské zemi. To, že kultivace talentů a transfer vědění je pro zhroutené státy typu Afghánistánu, které se pomalu vzpamatovávají z dvaceti dlouhých let rozvratu a destrukce, tou nejlepší formou rozvojové pomoci, snad netřeba připomínat.

Absence solidarity s potřebnými, tím spíše pocházející-li ze vzdělaných krajů mimo českou kotlinu, jaksi již patří k domácímu folklóru a mentalitě raného postkomunistického neokapitalismu. Avšak absence pragmatické starosti o budoucnost – to opravdu již zavání přímo reálným socialismem. Jak jinak nazvat chování státu, který pracovitým a nadaným lidem přibouchne dveře před nosem? Co však čekat od politiků, jejichž vlastní cesta za vzděláním a pochybným způsobem získané tituly ten reálný socialismus v mnohém připomínají? Na druhé straně v liberální společnosti by bylo naivní, ne-li přímo trestuhodné, očekávat, že všechny problémy musí řešit stát. Péče o vědění a pomocná ruka podaná těm, kteří je mohou zkvalitnit, je stejně tak důležitou výzvou pro nevládní organizace, spolky, univerzity, celou občanskou společnost. Bohužel ta je, jak se zdá, více pohlcena malicherností typu nebeských glóbů, úplatkářských a odposlouchavacích afér a ke skutečným problémům je lhostejná. Ovšem společnost, která je hluchá k výzvám dějin, je zralá akorát tak k tomu, aby jí dějiny zase jednou pořádně zaskočily. . .

PhDr. L. Kysučan, Ph.D., vyučuje na UP a působí jako koordinátor pro uprchlíky v Amnesty International ČR

...A PŘÍŠTÍ TÝDEN...

6. PROSINCE

Mgr. L. Plojhar (PřF UP Olomouc): *Charakterizace Hilbertových algeber*. Seminář z univerzální algebry a uspořádaných množin. PřF UP, Tomkova 40, posluchárna č. 301, 13 hod.

Prof. T. Halík: *Víra a svoboda – spojenci či nepřátelé?* Přednáška s besedou. FF UP, aula, 19 hod.

Koncert studentů Katedry muzikologie. UC UP, Kaple Božího Těla, 19 hod.

Prázdný prostor 2: Kuřáci opia. Představení studentů KTDDU FF UP. UC UP, Divadelní sál, 19.30 hod.

7. PROSINCE

Mikulášský večírek. Pořádá Spolek studentů UP. U-klub, 19 hod. Více na www.mikulas.upol.cz.

Bezodné hovory: Beseda s rektorkou prof. J. Mačákovou. Pořádá: Studentská iniciativa – Studna. UC UP, Kaple Božího Těla, 19 hod.

„Komorní divadlo“, J. Tardieu. Studio Marta, scéna divadelní fakulty JAMU. UC UP, Divadelní sál 19.30 hod.

8. PROSINCE

110. výročí J. L. Fischera. Seminář. CMTF UP (Purkrabská ul.), posluchárna č. P61, 10.30 hod.

PhDr. P. Pořízka (FF UP): *K možností fonologizace hudební materie*. Přednáška. Multimediální učebna KB FF UP, 16.30 hod.

Prezentace vybraných diplomových prací z matematiky studentů oboru učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Pdf UP, učebna P28, 14 hod.

J. Schmitzer. Recitál. U-klub, 19 hod.

9. PROSINCE

Mgr. M. Dančák, Ph.D. (Katedra botaniky PřF UP): *Východní Afrikou za 30 dní*. Přednáška. PřF UP, Slechtitelů 11, velký přednáškový sál, 16.30 hod.

Monkey Business. U-klub. 20 hod.

10.–12. PROSINCE

PAF 2004. *Přehlídka animovaného filmu*. Umělecké centrum UP. Pořádá KTDDU FF UP.

11. PROSINCE

V. Zouhar: *Coronide*. Opera. UC UP, Atrium, 16 hod.

12. PROSINCE

Z cyklu adventních koncertů. Pořádá Přerovský kůrový sbor a orchestr. UC UP, Kaple Božího Těla, 19.30 hod.

-red-